

ENIGE GEGEVENS OVER ANTOINE DUJARDIN, ARCHITECT TE OOSTENDE. (1)

Na Alban CHAMBON was Antoine DUJARDIN ongetwijfeld de meest markante architect van Oostende-Belle-Epoque. Kreeg hij nooit opdrachten van dergelijk belang toegespeeld als zijn Frans-Belgische collega, in de kwantiteit is alleen de -naar mijn gevoel- zwakkere Charles PIL hem voor. DUJARDIN was de "gepatenteerde" architect van de luxe-villa's op het westelijk deel der Zeedijk en de aanpalende straten.

Zijn creativiteit bleef, zoals bij zijn meeste collega's, beperkt tot de gevels, waarachter doorgaans het klassieke plan met gang en trappenhuis aan de ene, en een enfilade van twee of drie kamers aan de andere zijde schuilging. Antoine DUJARDIN's gevels zijn in een zeer persoonlijke en dus gemakkelijk herkenbare stijl gebouwd : we kunnen spreken van een typische DUJARDIN-vormtaal. Zo gebruikte hij systematisch een afwisseling van donkere en lichte natuursteenbanden in de blinde gevelpartijen ; zijn voorkeur ging duidelijk uit naar natuursteen voor de gevels. Minder gebruikte hij baksteen of geglazuurd tegelwerk. DUJARDIN ging blijkbaar fier over zijn prestaties : hij liet niet na zijn huizen te signeren. Dit gebeurde door zijn naam in calligrafie te laten beitelen in het arduin van de voorgevelbasementen.

DUJARDIN was reeds in 1885 werkzaam te Oostende : in dat jaar exposeerde hij immers een maquette en de plannen van een villa in aanbouw op de Zeedijk te Oostende (Driejaarlijks Salon 1885, Antwerpen). Dit laat ons toe zijn geboortesatum ca. 1860 te situeren. Zo is DUJARDIN een kunstenaar van ENSOR's en Emile SPILLIAERT's generatie. Het was dan ook met genoemde twee kunstschilders dat DUJARDIN in januari 1894 de "Cercle des Beaux-Arts d'Ostende" stichtte. Ook Henri PERMEKE, Adolphe DEPAUW, Jean GOBIN, Felix BUELENS... waren lid van de kring. Hun doelstellingen : eindelijk eens ernstig werk maken van het tentoonstellingsleven tijdens het Oostendse hoogseizoen. DUJARDIN was de voorzitter, Ensor de vice-voorzitter en Emile Spilliaert de secretaris van het comité dat hun eerste Salon organiseerde. Voor hun eerste expositie, die al in de zomer van '94 doorging, stond DELBOUILLE een perceel grond dicht bij het Kursaal gelegen, af. Daarop bouwde HUBERT een tentoonstellingspaviljoen waarvoor DUJARDIN de plannen leverde. Het gebouwtje, al gauw een "bonbondoos" genoemd, werd in de binnen- en buitenlandse vakpers unaniem geprezen en tijdens zijn bezoek aan het Salon op 17 juli 1894, was het Koning Léopold II die persoonlijk DUJARDIN feliciteerde met de constructie.

DUJARDIN was ook de feestdecorateur van het Kursaal dat toen zijn hoogtepunten kende : voor de "Grande Kermesse Universelle 1894", een liefdadigheidsfeest ingericht door de high-life van de stad, bouwde hij de grote rotonde van het Kursaal om tot een "Spaans straatje" en een "Egyptisch straatje" in de welke talrijke verkoopstanden waren ingericht. In de kelders verwezenlijkte hij een sprookjesachtig "Azuurpaleis". Het was een echte droom en de journalist van "La Saison d'Ostende" had toen ook een onstelbare adjectievenvloed nodig om die droom te beschrijven. Voor het grootse Liefdadigheidsbal van 1895 toverde DUJARDIN de rotonde om in de Grote Markt te Oostende anno 1641.

(1) Antoine-Henri-Joseph DUJARDIN werd geboren te Luik op 29 april 1848 en woonde in zijn Oostendse periode Van Iseghemlaan, 119.

Het merendeel van DUJARDIN's huizen te Oostende, zoals het "Casino de la Scala" is al lang verdwenen en vergeten. Het mag een wonder heten dat vandaag nog enkele van zijn villa's rechtstaan : wat twee verschrikkelijke oorlogen intact lieten, wordt tegenwoordig maar al te graag met de grond gelijk gemaakt door enige locale cultuurbarbaren.

Van de nog bestaande constructies noemen we eerst de "Villa Fernand", beter gekend als de "Crèche Louise-Marie" (Londenstraat), met haar in het oog springende diep-rode baksteengevel die opgevolgd wordt door geglazuurd ceramiek en Napoléon III-achtige versieringselementen rond de opschriften boven het ingangsportaal. De Parijsstraat stond praktisch geheel op zijn naam. Daarvan blijven alleen nog de nummers 3 (Villa Betty), 5 & 7 over. Let hier eens op de signaturen in de gevelbasementen die soms bijna onder het niveau van het voetpad verwijzen : nadat de huizen gebouwd werden werd het straatniveau hier omhooggebracht! Om de hoek staat nog het huis Koningstraat 75, eveneens van DUJARDIN. De voorgevel is echter afschuwelijk gecementeerd en alleen de signatuur verraadt hier nog de naam van de bouwmeester.

Het quasi intact gebleven grote hoekhuis Westhelling Kursaal - Van Iseghemlaan draagt ook DUJARDIN's signatuur. In deze zeer dynamische façade liet de bouwmeester Italiaanse architectuurelementen een grote rol spelen bij het verticaal oplossen van het gevelbeeld : onderbroken segmentfrontons op de erkers van het tweede verdiep, waaruit de raamstijlen van het hoger verdiep schijnen uit te stijgen ; een forse kroonlijst (dakgoot !) werkt dan weer horizontaliserend, maar de driehoekfrontons op de mansardevensters en de koepelachtige bekroning van het hoekgedeelte neutraliseren dit effect dan weer. Het huis was bedoeld om onbeschilderd te laten.

Prachtig was ook zijn verwezenlijking IJzerstraat 22 : hier speelde hij grijsge schilderde baksteen (besparingsmaatregel i.p.v. natuursteen) uit tegen donkergrijze natuursteen. De gelijkvloers bestaan echter uit zwaar, ruw bossagewerk van een nog donkerder kleur. Ook hier een erker, en wel op het verdiep in de middelste der drie traveeën. De storende bijbouwen bovenop zouden DUJARDIN zeker mishagen : ze doen de evenwichtige berekening van het gevelbeeld totaal te niet. De Kembergstraat telt ook enkele DUNARDINVILLA's : nr 8, waarvan mij alleen het basement nog oorspronkelijk lijkt, nr 30 ("Citta House") en 32 ("Villa Tabora").

Op de dijk stonden natuurlijk zijn mooiste, rijkste villa's. Tot in 1975 bleven er nog vier over. Dit jaar nu werd er daar één van gesloopt... Onbegrijpelijk. De drie resterende zijn de nrs 83, 84 en 88, die gelukkig goed onderhouden worden. De nrs 83-84 (Villa Yvonne & Villa Simone) vormen boeiend vergelijkingsmateriaal daar ze naast elkaar gelegen zijn en tamelijk goed bewaard bleven, op enkele onbelangrijke modernisaties na. Men merke op hoe beide villa's op een sobere renaissance vormentaal teruggaan en toch zo verschillend zijn : zo gaat de topgevel van Villa Simone terug op die van het Antwerps stadhuis (Florisstijl) terwijl die van Villa Yvonne door zijn cirkelmotieven meer aansluit bij Duitse voorbeelden. Een vreemd element daarbij is dan de niet-dragende kandelaberzuil in de top. In beide gevallen maakte DUJARDIN een duidelijk onderscheid tussen de travee met topgevel (met de kamers erachter) en de travee zonder topgevel (met trappenhuis achter) : deze laatste kreeg veel minder aandacht. Ook de vensters van beide villa's werden verschillend afgedekt : 83 kreeg platte korfbogen, 84 platte afdekkingen.

Alles samen was DUJARDIN een typisch vertegenwoordiger van de "Tweede Eclectische Periode" uit de 19e eeuwse Belgische architectuurgeschiedenis. Van deze stijl bood Oostende een ongemeen rijke staalkaart. Concreet op Antoine DUJARDIN toegepast betekent dit dat hij zijn villa's niet optrok in één welbepaalde coherente neo-stijl (neo-Romaans, -Gotisch, -Barok, -Rococo) of in een exotische stijl (Zwitsers, Russisch, Chinees, Indisch...), maar wel in een academische mengelstijl waarin de beste elementen der Italiaanse, Duitse en Vlaamse renaissance en de Napoléon III-stijl tot een geheel eigen bouwkundige taal waren verwerkt. Reminiscenties naar andere stijlen zijn er bijna niet in de resterende gebouwen. Toch valt het zuiver Romaans venster boven de ingang deur van Parijsstraat 5 op. Het ware een mooie zaak enige exemplaren van de DUJARDIN-architectuur voor de toekomst veilig te stellen.

Norbert Hostyn

- - - - -

DE KAPELLESTRAAT.

De brochure "Wandel en winkel in Oostende" van onze konfrater Omer Vilain is zeker het bezitten waard. Het eerste exemplaar werd mij omgekeerd in de handen gestopt en ik vroeg me af wat die twee ferme vrouwenborsten, die op de kaft getekend waren, te betekenen hadden. Mijn vergissing. Sorry, het is een hart.

Bij lezing kwam de oude Kapellestraat weer te voorschijn, maar ik miste wel iets. Dat was de zondagsparade van de jongelui in de voormiddag. Ik spreek over de jaren 30.

In de lente en het najaar, wanneer er geen zomerdrukke heerste in de Kapellestraat, kwamen hier de bakvisjes en de halfstarken samen. Langzaam dweilden ze de straat af tussen de Grote Markt en de Jozef II-straat. De ganse voormiddag trokken kleine groepjes heen en weer, de meisjes gearmd, de jongens in hun zog ... De meesten hoorden tot wat men noemt "de middenklasse" : winkeldochters, dactylos, studenten en jonge bedienden. Men kon de inventaris opmaken van hetgeen Oostende bezat aan presentabele huwbare meisjes. De jongens die hen achterna zaten werden bedacht met de naam "dreggers".

Hier werden de rendez-voutjes gepland voor de namiddag : cinema ? Laiterie-tje ? Terrasse ?

In ieder geval : de zondagvoormiddag behoorde de Kapellestraat aan de vrijende jeugd.

In de opsomming van de drukkers uit deze straat mis ik de drukker Tempère. Nu hoor ik de vriend Omer al zeggen dat de ingang deur van het hoekhuis uitgaf in de Ooststraat en daar zijn nummer bezat. Dat zal wel zo geweest zijn maar de winkel deur vormde de hoek van de Kapellestraat en zo nauw mag men ook niet kijken.

Richard Verbanck

Nota van de Redactie : De brochure over de Kapellestraat is gratis te verkrijgen bij de handelaars van die straat.